

מצוקתן של אימהות לילדים צעירים אשר בן/בת זוגן גויס/ה, וכיצד כל אחד מאיתנו יכול לסייע להן

ברוך רוזן, ליאור בסרמן, יואה שורק, ברכה ברלין, רינת כהן, מרב בורנשטיין

ב-7 באוקטובר 2023 פרצה מלחמת "חרבות ברזל" ומעל 300,000 חיילים גויסו למילואים. בשבוע הראשון של המלחמה נסגרו בתי הספר בכל רחבי הארץ, וגם כחודש אחרי פרוץ המלחמה, עדיין אין שגרת לימודים במקומות רבים בארץ. בכל רחבי הארץ, ובמיוחד בדרום, נשמעות אזעקות והתרעות לעיתים קרובות, הקוראות לציבור לעבור למרחבים מוגנים.

לאימהות לילדים צעירים אשר בן זוגן או בת זוגן גויס/ה למילואים יש תפקיד מפתח בהתמודדות עם מצב מורכב ומאתגר זה. כ-100,000 אימהות לילדים צעירים, בכל רחבי הארץ, נדרשות כעת להיענות לצורכי הילדים והבית, ולהתמודד עם חרדות ופחדים שלהן ושל ילדיהן שעולים כתוצאה מהמצב, כל זה לצד חששות לשלום בן/בת הזוג. חלק גדול מהאימהות גם עובדות.

ממחקר חדש של מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל עולה כי אימהות לילדים צעירים, ובמיוחד אלו מהן עם בן/בת זוג בצבא כעת, עוברות תקופה מאתגרת ביותר, כפי שמפורט כאן. רבות מהאימהות מקבלות סיוע משמעותי מידידותיהן ומבנות המשפחה שלהן, אך הן עדיין מתמודדות עם אתגרים במגוון תחומים. גורמים רבים יכולים לעשות יותר כדי לסייע לאימהות, דבר שהוא קריטי לחוסן הלאומי והחברתי שלנו, כפי שמפורט להלן.

[התקשורת](#) [המשפחות](#) [החברים, השכנים והקהילה](#) [הארגונים הוולונטריים](#)
[הרשויות המקומיות](#) [המעסיקים](#) [משרדי הממשלה](#)

התקשורת

- התקשורת יכולה להיעזר בממצאי המחקר של מכון ברוקדייל ובתחקירים משלימים כדי להביא לפני קהלים שונים את סיפורן של האימהות: האתגרים, התושייה של האימהות עצמן, הסיוע שכבר ניתן והצרכים שטרם קיבלו מענה או קיבלו מענה חלקי
- לתקשורת יש יכולות מיוחדות בהתוויית סיפור האימהות בדרך המשלבת בין הפן האישי לפן המערכת-סטטיסטי
- התקשורת יכולה להעלות למודעות הציבור את הצרכים הייחודיים של אוכלוסיית האימהות שבני/בנות זוגן גויסו, להסב את תשומת הלב של הציבור לצרכים של אימהות אלו, ולקרוא לקהילה הקרובה לסייע ולהציע עזרה. חלק ניכר מהאימהות פשוט אינן מבקשות עזרה

- תקשור העובדה שיש אימהות רבות שמתמודדות עם קשיים יכול לסייע לאימהות להרגיש שהן אינן בודדות, שיש עוד רבות כמותן, ושהחברה מעריכה את עשייתן

המשפחות

- ממצאי המחקר של מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל מעידים כי כבר כיום המשפחות (וכנראה בעיקר הסבתות) הן מקור הסיוע המרכזי לאימהות
- יש להיערך לאפשרות שתקופת המילואים תימשך זמן רב, לפחות לחלק מאנשי המילואים
- אין להניח שהסבתות יוכלו להמשיך לספק את מרבית הסיוע הנדרש לבדן; יש לערב יותר מבני המשפחה המורחבת במתן הסיוע
- על המשפחות להיות מודעות לאפשרויות הסיוע הקיימות מחוץ למסגרת המשפחה ולסייע לאימהות להיעזר בהן

חברים, שכנים, וקהילה

- מוצע לפעול באופן אקטיבי למתן תמיכה חברתית באמצעות שיחות טלפון, התכתבות, ביקורים ומפגשים
- אפשר להציע לאימהות עזרה אינסטרומנטלית מסוגים שונים בהתאם לצרכים הייחודיים שלהן: שמירה על הילדים, עזרה בעבודות הבית, סיוע בקניות והצטיידות, עזרה בהזמנת שירותים
- אפשר להציע עזרה חד-פעמית או סיוע מתמשך למשפחה ספציפית עם צרכים משמעותיים
- אפשר להיעזר במסגרות קיימות (כגון קבוצות הורים בבתי ספר) כבסיס להצעת סיוע ולבקשת סיוע

ארגונים וולונטריים

- אפשר לסייע לאימהות בהנגשת המידע על אודות הזכויות המגיעות להן ובמימושן
- אפשר לייצר הזדמנויות אפקטיביות לתנועות נוער ולמכינות קדם צבאיות לסייע לאימהות ולילדיהן
- אפשר לחבור לרשויות המקומיות כדי להפיץ את ההתארגנויות/פעילויות של הארגון כך שיגיעו באופן המיטבי לאוכלוסיית היעד, עם עדיפות לאימהות נטולות עורף משפחתי
- אפשר לייצר פלטפורמות דיגיטליות שיתופיות עבור סיוע בשמירה על הילדים או עזרה בעבודות הבית

הרשויות המקומיות

- רצוי שהרשויות יפתחו דרכים לשילוב מוצלח של ילדים שעברו לגור זמנית אצל הסבים והסבתות במערכת החינוך המקומית (כולל אלו שלא הוגדרו כמפונים)

- רצוי שהרשויות ימשיכו לייצר פעילויות פנאי לילדים המותאמות למגוון גילים. ככל האפשר, יש לקיים את הפעילויות במקומות עם גישה למרחבים מוגנים
- הרשויות יכולות לספק להתארגנויות וולונטריות מעטפת סיוע שתכלול בין השאר הפצת מידע על השירותים שהן מציעות (לפי שכונות ו/או קהילות כאשר הדבר מתאים לכך)
- רצוי מאוד שהרשויות, בשיתוף משרד החינוך, יפעלו לשימור ולחיזוק תפקודם הסדיר (עד כמה שאפשר) של מוסדות החינוך למרות האתגרים הביטחוניים, בין היתר על ידי תמיכה במורות ובגננות שלהן ילדים צעירים
- רצוי שהרשויות יתנו עדיפות למתן סיוע לאימהות עם פחות תמיכה משפחתית וקהילתית
- הרשויות יכולות לייצר פלטפורמות עדכון יעילות לתושבים. לדוגמה, קבוצות ווטסאפ "שקטות" שבהן הרשות/המנהלים האזוריים יעדכנו את התושבים על זכויותיהם, על יוזמות של ארגונים וולונטריים באזוריהם, על פעילויות שונות מטעם הרשות, על פעילויות של מסגרות החינוך וכדומה.

המעסיקים

- רצוי שהמעסיקים יבהירו לאימהות את זכויותיהן, כולל זכותן של אלו שבן/בת זוגן במילואים, לעבוד שעה פחות ביום מבלי שהדבר יפגע במשכורתן
- רצוי שהמעסיקים יגלו גמישות והבנה בדרישות מהאימהות כגון מתן אפשרות לעבוד יותר מהבית, מתן אפשרות לעבודה בשעות גמישות (למשל בערבים לאחר השכבת הילדים לישון) וכן מתן אפשרות ככל האפשר לעבוד פחות שעות
- רצוי שהמעסיקים יבחנו את האפשרות לייצר בזמן חירום מסגרות במקומות העבודה שיכולות לסייע בטיפול בילדים בשעות העבודה (כמו גנים בשעות הבוקר או צהרונים לשעות אחר הצהריים) כדי לאפשר את הגעתן של אימהות לילדים צעירים לעבודות שבהן נדרשת נוכחות פיזית
- המעסיקים יכולים לספק תמיכה רגשית לאימהות, בין היתר באמצעות אמפתיה, כלים וסדנאות לתמיכה רגשית

משרדי הממשלה

- יש ליידע הן את ציבור האימהות הן את המעסיקים בדבר זכויותיהן בעבודה, עם דגש בזכותן לעבוד שעה פחות ביום, כאשר בן/בת הזוג במילואים
- יש ליידע את ציבור האימהות בדבר זכויותיהן בקופות החולים בתחום של סיוע נפשי
- מוצע לספק תמריצים כספיים לרשויות מקומיות המתארגנות לסייע לאימהות
- מוצע לספק תמריצים למקומות עבודה המייצרים פתרונות לילדי האימהות אשר בני/בנות זוגן במילואים ומאפשרים להן בכך להמשיך לעבוד
- מוצע לחזק ולשמר יחד עם הרשויות המקומיות את תפקודם הסדיר של מוסדות החינוך, למרות האתגרים הביטחוניים, בין היתר על ידי תמיכה במורות ובגננות
- מוצע לבחון את האפשרות לספק סיוע כלכלי זמני לאימהות לילדים צעירים אשר בן/בת זוגן גויס/ה לשירות במילואים בשל המלחמה. הסיוע הכלכלי נועד לאפשר לנשים להחליט בעצמן

לאילו שירותים הן נזקקות ביותר וממי הן היו מעוניינות לקבלו (למשל קבלת שירותי שמרטפות בתשלום מדמות מוכרת שהן סומכות עליה)

- מוצע להרחיב את המענים המספקים תמיכה רגשית לאימהות עם ילדים צעירים ולילדיהן, לרבות מתן הדרכות ייעודיות כיצד להתמודד עם החששות והדאגה שלהן לבן/בת הזוג המגויס/ת, לצד התמיכה הרגשית שהן נדרשות לתת לילדים